

Przeglądy i komentarze

VII TYDZIEŃ ZIEM ZACHODNICH POD ZNAKIEM XX-LECIA POLSKI LUDOWEJ

Tegoroczny Tydzień Ziem Zachodnich — siódmy z kolei — obchodzony w dn. 9—16 V 1964 r., stał pod znakiem XX-lecia Polski Ludowej oraz wielkiej dyskusji przygotowawczej do IV Zjazdu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. W przeglądzie dorobku ekonomicznego, społecznego i kulturalnego Polski Ludowej, jakim były tezy przedzjazdowe bilansujące XX-lecie, figurowały wszędzie — choć niewymienione — Ziemie Zachodnie, obejmujące ok. 1/3 terytorium i ludności naszego kraju. Tempo i zasięg rozwoju Polski Ludowej nie byłyby możliwy bez tych obszarów, bez ich udziału w ogólnonarodowym wysiłku.

Tegoroczny Tydzień odbywał się jednak również w okresie wzmaganiej w NRF akcji rewizjonistycznej pod patronatem nowego kanclerza L. Erharda, kontynuującej w tej dziedzinie politykę swego poprzednika — Adenauera. Propagandowa akcja rewizjonistyczna ideowo podbudowuje groźny dla pokoju militarizm zachodnoniemiecki.

*

Inauguracja VII Tygodnia Ziem Zachodnich odbyła się w dn. 6 V br. w Szczecinie. W uroczystości tej wziął udział wicepremier i przewodniczący Rządowej Komisji Ziem Zachodnich, Zenon Nowak, który wygłosił główne przemówienie na wielkim wiecu miejscowego społeczeństwa¹. Wicepremier Nowak przedstawił zarówno stan dotychczasowych osiągnięć społecznych i ekonomicznych Ziem Zachodnich, jak i omówił ich doniosłe znaczenie polityczne w skali międzynarodowej.

Kiedy dziś już trudno sobie wyobrazić „ponury obraz ruin i zgłiszcz, jaki ziemie te przedstawiały bezpośrednio po wojnie” — mówił wicepremier Z. Nowak — to obecnie:

„Wśród osiągnięć Polski Ludowej na Ziemiach Zachodnich i Północnych najistotniejsze znaczenie ma fakt, że żyje dziś na tych ziemiach ok. 8 mln 150 tys. ludności. Oznacza to, że już dzisiaj na odzyskanych ziemiach nad Odrą i Bałtykiem jest więcej Polaków aniżeli było kiedykolwiek na tym obszarze Niemców”.

W minionych 19 latach nakłady inwestycyjne gospodarki uspołecznionej na Ziemiach Zachodnich wyniosły ponad 320 mld zł w cenach z 1961 r. Wartość majątku narodowego zaś na tych obszarach, w stosunku do przyjętego w 1945 r., została już podwojona.

Poruszając problem stosunków polsko-niemieckich, wicepremier Zenon Nowak tak określił stanowisko PRL wobec NRF:

„Chcemy żyć w zgodzie z Niemiecką Republiką Federalną tak, jak żyjemy w zgodzie i w pokojowej współpracy z wieloma innymi krajami kapitalistycznymi. Jakże jednak można uznać za normalne nasze stosunki z państwem, które oficjalnie wysuwa roszczenia do jednej trzeciej naszego obszaru państwa”.

¹ „Głos Szczeciński” z 11 V 1964.

wowego? Tej zasadniczej sprzeczności nie da się zatuszować paroma frazesami o 'wyrzeczeniu się siły' i o chęci 'pojednania z narodem polskim', którymi politycy zachodnioniemieccy daremnie usiłują osłonić swoje ataki na naszą granicę zachodnią. Tym politykom odpowiadamy stwierdzeniem tow. Gomułki, wypowiedzianym 20 kwietnia br. na akademii z okazji rocznicy układu polsko-radzieckiego: 'Nie raz już oświadczyliśmy, a cały świat wie o tym, że Polska, Związek Radziecki i wszystkie państwa Układu Warszawskiego nigdy nie zgodzą się na to, aby niemieccy imperialiści zdołali naruszyć na swoją korzyść stan rzeczy, który powstał w Europie i w Niemczech w wyniku klęski hitlerowskiej Rzeszy w wojnie, którą Hitler narzucił światu. Nikt nie zdoła przekreślić istnienia Niemieckiej Republiki Demokratycznej, pierwszego pokojowego państwa niemieckiego, które wyzikło się na zawsze polityki wojny i podboju, podobnie jak nikt nie potrafi zmienić polsko-niemieckiej granicy na Odrze i Nysie'".

*

Inną wielką manifestacją w ramach Tygodnia był VII Zjazd Pisarzy Ziemi Zachodnich, który odbył się w dn. 8 V br. w Poznaniu. Obecnych było ok. 100 pisarzy z Ziemi Zachodnich oraz 60 literatów z Warszawy, zainteresowanych problematyką tych ziem. W Zjeździe wziął udział członek Biura Politycznego KC PZPR — Zenon Kliszko².

Współczesne stosunki polsko-niemieckie są bezpośrednim wynikiem okresu, w którym hitleryzm zapanował nad Niemcami i przez najazd na Polskę podjął próbę opanowania Europy. Siłą rzeczy więc zagadnienie to znajduje szerokie odbicie w literaturze niemieckiej i polskiej, co z kolei wymaga analizy właśnie ze strony środowiska pisarskiego. Zadanie to podjęto w dwóch głównych referatach wygłoszonych na Zjeździe: dra Aleksandra Rogalskiego, *Problemy hitleryzmu, jego genezy oraz odzwierciedlenia w literaturze niemieckiej oraz Wilhelma Szewczyka, Hitleryzm i Niemcy we współczesnej literaturze polskiej*. W dyskusji znany polski pisarz Jan Dobraczyński mawiał do głosu katolickiego tygodnika monachijskiego „Hochland”, który zarzucił polskim pisarzom katolickim „obciążenia ekstermistycznym nacjonalizmem”, aby zdyskredytować ich udział w tworzeniu Polski Ludowej. Jan Dobraczyński odparł, że to, co tym mianem określa „Hochland”, jest po prostu walką o polskość Ziemi Zachodnich. Przytoczony przez Dobraczyńskiego głos katolickiego tygodnika zachodnioniemieckiego dowodzi, jak głęboko w psychice różnych kół NRF tkwią obciążenia posthitlerowskie, gdy chodzi o stosunek do spraw polskich.

Głównym punktem obrad Zjazdu Pisarzy było wystąpienie Zenona Kliszki. Podkreślił on, że w społecznej świadomości ponad 8 mln Polaków, zamieszkujących Ziemię Zachodnią, 20 lat Polski Ludowej ukształtowało głębokie przekonanie, iż „powróciliśmy na te ziemie, by pozostać na nich na zawsze”, albowiem nad Odrą i Bałtykiem nie objęliśmy ziemi cudzej, lecz „wróciliśmy na własną, niegdyś przez mocą narodowi i państwu naszemu wydartą”. Mówiąc o polityce rewizjonistycznej NRF, której inspiratorzy chcą narzucić społeczeństwu niemieckiemu dawne mity pruskie i hitlerowskie, Zenon Kliszko zaznaczył:

„Wierzmy głęboko, że sam naród niemiecki unieszkodliwi zbrodniczych odwetowców i militarystów, że społeczeństwo NRF nie da się zagnać nad przepaść nuklearną. Przyszłość nie należy do militarystów z NRF, lecz do pokojowej, budującej w przyjaźni ze swymi sąsiadami Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Lecz dopóki w NRF postępuje militaryzacja, dopóki marzą tam o zmianie obecnej mapy Europy, nasze narody muszą zachować czujność”.

Takiemu stanowisku wobec rewizjonistycznej polityki NRF dano m. in. wyraz

² „Trybuna Ludu” z 10 V 1964, wyd. C. Sprawozdanie ze Zjazdu pisarzy, rezolucja i treść depeszy do Władysława Gomułki.

w rezolucji, uchwalonej przez uczestników Zjazdu. W liście do Władysława Gomułki i Józefa Cyrankiewicza zebrani pisarze zmanifestowali swoją solidarność z całym społeczeństwem polskim w przeciwstawieniu się odwetowej działalności rewizjonistów zachodnioniemieckich, „godzących w najbardziej żywotne interesy naszej ojczyzny”.

*

Manifestacją Tygodnia o znaczeniu ogólnokrajowym była także zorganizowana w Opolu w dn. 15 V br. sesja, poświęcona łączności Śląska z Polską i Polonią Zagraniczną z krajem. Sesję tę zorganizował Instytut Śląski w Opolu oraz Komisja Polonii Zagranicznej TRZZ, którą reprezentował wiceprzewodniczący Rady Naczelnej TRZZ Jan Izydorczyk. W obradach wzięli również udział przedstawiciele Polonii Zagranicznej: prof. dr Godlewski z Lille i dr Włoszczewski z Chicago oraz przedstawiciele działającego we Francji Stowarzyszenia Odra-Nysa (*Association pour le respect des frontières sur l'Oder et la Neisse*) — p. Rosenberg (Dijon) i p. Durand (St. Quentin)³.

Tematyka sesji obejmowała zarówno zagadnienia współczesne Opolszczyzny (*Opolszczyzna w Polsce Ludowej* — I sekretarz KW PZPR, Paweł Wojas), (*Łączność Śląska Opolskiego z Macierzą* — doc. dr Ryszard Ligacz) jak i ogólne problemy Ziem Zachodnich (*Nauka polska w służbie polskich Ziem Zachodnich* — prof. dr Tadeusz Cieślak oraz Polonii Zagranicznej (*Polonia Zagraniczna w walce z rewizjonizmem zachodnioniemieckim* — Jan Izydorczyk). W imieniu Polonii Zagranicznej przemawiali: prof. Godlewski, dr Włoszczewski i p. Rosenberg, deklarując całkowite poparcie granicy na Odrze i Nysie.

W wyniku obrad przyjęto apel do Polonii Zagranicznej, w którym m. in. stwierdzono:

„Społeczeństwo w kraju macierzystym z wdzięcznością wita objawy patriotycznej solidarności polonijnej, a zwłaszcza szerzenie historycznej i współczesnej prawdy o polskich Ziemiach Zachodnich i Północnych. Jest świętym naszym obowiązkiem pomnożyć wysiłki dla sparaliżowania zbrodniczych planów bońskich odwetowców, grozących całej ludzkości katastrofą wojny termojądrowej”.

W liście do Władysława Gomułki uczestnicy sesji wyrazili protest przeciw akcji rewizjonistów zachodnioniemieckich i zadeklarowali pełną solidarność z polityką zagraniczną partii i rządu, z walką o ugruntowanie pokoju w Europie i świecie.

Po zakończeniu sesji znaczna część jej uczestników zapoznała się — w czasie kilkudniowej wycieczki — z obecnym stanem Opolszczyzny. Zwiedzono m. in. powiaty: nyski, kozielski i kluczborski. Przedstawiciele Polonii Zagranicznej w swoich przemówieniach nie szczędzili słów zachwyty i uznania dla osiągnięć tego regionu.

*

Po zakończeniu Tygodnia wicepremier Zenon Nowak w wywiadzie dla Zachodniej Agencji Prasowej (ZAP) wypowiedział się na temat perspektyw dalszego rozwoju Ziem Zachodnich⁴ w planie pięcioletnim 1965—1970. W tym wywiadzie Z. Nowak nawiązał do tez przedjazdowych zaznaczając, że traktują one — zgodnie ze stanem rzeczywistym — Ziemie Zachodnie jako obszary ostatecznie zespolone i zintegrowane z resztą kraju, a ich gospodarkę jako organiczną część gospodarki ogólnonarodowej. Brak jeszcze opracowania przyszłego planu pięcioletniego w przekroju wojewódzkim, co nie pozwala na przedstawienie perspektyw rozwoju Ziem Zachodnich w sposób szczegółowszy. W każdym razie nie ulega wątpliwości, że perspektywy te w znacznym stopniu wiążą się z faktem, iż

³ „Trybuna Opolska” z 16/17 oraz 18 V 1964.

w okresie przyszłego planu pięcioletniego trzeba stworzyć nowe stanowiska pracy dla półtora miliona młodych ludzi.

Według wicepremiera Nowaka, wstępne opracowania nakładów w przemyśle ciężkim na Ziemiach Zachodnich w następnej 5-lacie przewidują wzrost, w porównaniu z obecną, ok. 50%. Na podstawie wstępnych założeń przyjmuje się, że w najbliższych latach na Ziemiach Zachodnich rozpocznie się lub ukończy budowę co najmniej 20 nowych fabryk oraz rozbudowę i zasadniczą rekonstrukcję techniczną ok. 40. większych zakładów przemysłowych. W wyniku tego wysiłku inwestycyjnego można oczekiwać, że tempo wzrostu produkcji przemysłowej na Ziemiach Zachodnich będzie nadal wyższe niż średnie tempo rozwoju przemysłu w całym kraju.

Nakłady inwestycyjne w rolnictwie Ziemi Zachodnich wzrosną również ok. 50%, przy czym udział tych obszarów w ogólnych inwestycjach krajowych wyniesie $\frac{2}{3}$ nakładów dla PGR, ok. 32% na meliorację i ponad 42% dla POM-ów.

*

Z ramienia Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich, organizatora wielkiej ogólnonarodowej manifestacji na rzecz Ziemi Zachodnich, zresumował przebieg i wyniki VII Tygodnia sekretarz Rady Naczelnej TRZZ — dr Czesław Pilichowski⁵. Zdaniem organizatorów Tygodnia, w ramach przeprowadzonych najróżnorodniejszych manifestacji ujawniła się jednoznaczna postawa różnych środowisk w całej Polsce w odniesieniu do tez na IV Zjazd Partii. Tydzień stał się tym samym nie tylko manifestacją naszego społeczeństwa na rzecz ziem nadodrzańskich i nadbałtyckich, zespolonych z resztą Polski, ale stanowił także wkład w ogólnonarodową dyskusję przedzjazdową. Pozwolił zbilansować dokonane osiągnięcia i wytyczyć perspektywy dalszego rozwoju Ziemi Zachodnich.

(m)

TRZY KONFERENCJE

1. Niemiecko-amerykański kongres w Wiesbaden

W dn. od 8—11 IX 1963 r. obradował w gmachu *Landtagu* heskiego w Wiesbaden kongres niemiecko-amerykański zorganizowany staraniem *Studiengesellschaft für Fragen mittel- und osteuropäischer Partnerschaft* noszącego obecnie nazwę *Stiftung für europäische Friedensfragen* oraz przez *Foundation for Foreign Affairs* w Chicago. Była to już druga konferencja przeprowadzona w okresie półtorarocznym, przy czym pierwsza odbyła się w Chicago w dn. od 11—25 III 1962 r.¹ Konferencja wiesbadeńska zgromadziła około 100 osób², obejmując, jak to stwierdziła prasa ziomkowska, „einen imposanten Kreis von Wissenschaftlern und Politikern aus der gesamten freien Welt”.

⁴ *Perspektywy rozwoju Ziemi Zachodnich i Północnych (wywiad z wicepremierem i przewodniczącym Rządowej Komisji Ziemi Zachodnich tow. Zenonem Nowakiem)*. Zachodnia Agencja Prasowa nr 132 z 16 V 1964.

⁵ C. Pilichowski, *Tydzień Ziemi Zachodnich i Północnych twórczym wkładem w dyskusję na IV Zjazd Partii*. Zachodnia Agencja Prasowa nr 144 z 29 V 1964.

¹ Por. M. Jaśkowski, *Konferencja niemiecko-amerykańska w Chicago*, „Przegląd Zachodni”, nr 3/1962 r., s. 157—163.

² Wśród uczestników kongresu w Wiesbaden spotkać można następujące nazwiska: z NRF — Wenzel Jaksch (SPD), przewodniczący *Stiftung für europäische Friedensfragen*, przewodniczący BdV, przewodniczący ziomkostwa sudeckiego; Freiherr von Guttenberg (CSU), wiceprzewodniczący *Stiftung*; prof. Gotthold Rhode (Uniwersytet w Moguncji); prof. Boris Meissner (Uniwersytet w Kolonii); Hans Krüger (CDU), b. federalny minister przesiedleńców; z USA — Philip E. Mosely (Uniwersytet Columbia, Nowy Jork); Stefan T. Possony (Hoover Institution- Stanford, California); Eugene Davidson, przewodniczący *Founda-*